

”Lesja – 13 år etter”

Et reportasjeprosjekt gjort som semesteroppgave ved Journalistutdanningen i Bodø vinteren 2000. Publisert i Gudbrandsdølen Dagningen august samme år.

Serien består av seks reportasjer, skrevet og bearbeidet av Sondre Mikal Knutsen og Jarle Sanden.

Kontaktpersoner:

Gudbrandsdølen Dagningen v/ Jo Bernt Høigård.
2609 LILLEHAMMER
Telefon: 61 22 10 00

Jarle Sanden
Sophus Aarsvei 22
0588 OSLO
Telefon: 90 15 05 11

Sondre Mikal Knutsen
Nordlands Framtid
8002 BODØ
Telefon: 75 50 50 27

Sidene om ordene vi skrev

**Om en sorg de alltid vil kjenne.
Om en skjebne vi aldri kan glemme.**

Erling Christie:

Døden er ingen avskjed

*Hvem sier de døde sover?
Hvem sier at dette var alt, eller at
det finnes en verden av større renhet
der de som forlot oss gikk inn
til evig skinnende ungdom?*

*Hit har vi fulgt deg
med vår avmektige mildhet
og trøstens hjelpesløst flakkende hender
Hit har vi fulgt deg
med ord av den store uvirkelighet
som ingen klage kan gjennomtrengre.
Til vi igjen
gikk langsomt bort under trærne.*

*Sover du nu, eller gikk du
inn i de lysende stjernetåkers
frysende fjernhet
Dit våre ord, våre ytterste syner
aldri kan nå?*

*Barn, jeg sier deg:
Døden er ingen søvn
Døden er ingen avskjed.
Uendelig nær er ditt smil, dine hendes
gave av jordisk ømhet:
Uendelig nær er du alltid her
er de døde bestandig her og nu
i evig lys over hverdagens skritt
på jorden.*

Forhistorien

Å si farvel er ingen enkel sak, men å aldri få muligheten er verre. Mye verre. Ingrid Marie Skotte fikk aldri den muligheten. Ikke foreldrene hennes heller. Et øyeblikks galskap fra en forvirret mann forandret ikke bare to liv, men mange. Liv som aldri vil bli de samme. Mennesker som for alltid vil minnes en liten jente, en grusom ugjerning og en tid i uvisshet. Dette er historien om historien, og om noen av minnene. En brutal historie, fortalt med sterke ord fylt av sorg og vemod.

Hvorfor?

Hvorfor?, spør du kanskje, og med hvilken rett.

Mennesker glemmer, noen fordi de vil, andre for å slippe å føle. Slippe tanken på andres smerte. En smerte som aldri vil forsvinne. Denne oppgaven handler nettopp om en slik smerte. Om tankene vi ikke vil tenke, men som likevel alltid vil være der.

Tiden leger ikke alle sår.

Ikke på Lesja.

Året er 1987. Datoen 12. februar. Pappa har akkurat kommet hjem fra jobb, og jeg fra skolen. Pappa kjøper alltid avisen, VG. Han elsker VG. Jeg elsker pappa, og pleier å gjøre alle de tingene han gjør. Som for eksempel å lese avisen. Det gjør jeg i dag også.

Inger (14) fryktes bortført

”- Skulle noen holde min datter fanget, ber jeg: Slipp henne fri! Nødropet kommer fra Gudmund Skotte på Lesja i Gudbrandsdalen. Hans datter Inger Marie (14) er forsvunnet under mystiske omstendigheter. 14-åringen har ikke gitt livstegn fra seg siden tirsdag ettermiddag. Mye tyder på at hun er plukket opp av en bil og bortført mot sin vilje.”

VGs førsteside torsdag 12. februar 1987.

Om det var nettopp slik det hendte, husker jeg ikke, men Ingrid Marie husker jeg. Hun var tretten og borte, jeg tolv og hjemme.

Minnene er levende. Ingrid Marie er død, men jeg glemmer henne aldri.

Datoen er borte, men året var 1998. Eksamen nærmet seg med stormskritt, og som den samvittighetsfulle student jeg er, satt jeg med nesen i bøkene. Egil Fossums ”Er nå det så sikkert” ble saumfart med argusøyne, selv om det senere skulle vise seg at min eksamenssensor ikke var av helt samme oppfatning. Tiden var moden, Svein Brurås og boken ”Etikk i journalistikk”

ble gjenstand for min (u)delte oppmerksomhet. Det var da det skjedde. Midt i drøftingen av respekten for menneskers verdighet satt han der. På side 132. Mannen som 11 år tidligere hadde vært gjenstand for hatet til en hel nasjon. Per Otto Stenvåg. Minnene kom tilbake, og ideen ble født.

Hva skjedde siden?

At oppgaven i tillegg kunne gi meg muligheten til å rette et søkelys mot den profesjonen jeg er på vei inn i, var bare en bonus. Om motivene nysgjerrighet og personlig interesse er edle nok for deg som leser, vet jeg ikke, men det er vel heller ikke motivene som skal bedømmes. Produktet, og veien frem vil i det følgende bli presentert og gjort rede for etter fattig evne.

Alene eller sammen?

Menneskers skjebner har alltid fascinert meg. Ikke fordi det er mitt mål å ”grave” opp vonde minner, men fordi jeg bestemt mener at det å forstå, eller i hvert fall kjenne litt på andres gleder og sorger er viktig for vår egen forståelse av våre medmennesker, og oss selv.

En svulstig formulering, men likevel sann.

Det ble allerede tidlig i idefasen klart at det å gjennomføre et prosjekt av denne størrelsen vanskelig kunne la seg gjøre dersom jeg ble alene.

Redningen kom fra Lofoten.

Sondre heter han, og i likhet med meg, har store, vanskelige og til dels uoverkommelige prosjekter en mystisk tiltrekningskraft på ham.

Heldigvis!

Tenningen var der umiddelbart, og han tilførte straks nye og nødvendige dimensjoner i arbeidet. Der jeg er rotete, er han ryddig. Der jeg gråter og fortviler, er han sindig. Der jeg føler sterkt, beholder han den profesjonelle avstanden. Dessuten er han en kløpper med fotoapparatet.

En perfekt kombinasjon!

Håper vi.

Nå kan vi begynne den egentlige historien om historien.

Historien om historien

” Vi hadde vårt første skikkelige veiledningsmøte i dag. Fint å få snakket med Jan Erik om en del av de ideene vi hadde. Han kom med masse konstruktiv og positiv feedback, men uttrykte at selv om de fleste av reportasjeideene våre er gode, gjelder det å holde tungen rett i munnen. Tror det hadde noe med ambisjonsnivå å gjøre. Er det ikke typisk??”

Min dagbok 04.01.00

Ambisjonsnivå. Et stort, og litt skummelt ord. Dessuten likte vi ikke helt det der med tunga rett i munnen. Selvsagt skulle vi klare å holde den der. Dette hadde vi full kontroll på.

Trodde vi. I hvert fall nesten helt sikkert.

Det nevnte veiledningsmøtet ble begynnelsen på slutten. Ikke det at vi ikke hadde jobbet med reasearchen tidligere, men det var først nå vi begynte å ane konturene av et ferdig opplegg. Telefonene til lensmannen på Dombås, Gudbrandsdal Politidistrikt, Sorenskriverkontoret på Lillehammer, diverse avisers tekstarkiv, tiltaltes forsvarer og aktor i straffesaken hadde ikke vært forgjeves. Materialet som forelå fortalte med all tydelighet en historie. En historie om en grusom fortid. Nå ble det vår oppgave å finne frem til en måte å formidle både den historien, og dagens historie på. En måte som behandlet alle involverte med respekt.

Hvorfor formidle i det hele tatt?, spør du kanskje igjen.

Vi vil prøve å forklare, ikke med våre egne ord, men med Ingrid Maries mammas.

”Jeg blir jo nesten konfrontert med vår egen tragedie daglig. Ikke det at folk snakker mye om Ingrid Maries forsvinning, men det er vondt å se andre mennesker lide seg gjennom vanskelige ting. Jeg vet godt hvordan de har det. Så alt for altfor godt.

”Vi kan aldri rømme fra tankene, men det har vært, og er, viktig for oss å ikke la denne mannen ødelegge våre liv mer enn han allerede har gjort. Han drepte Ingrid Marie. Det samme skal ikke skje med oss.”

Aud Skotte, i reportasjen ”Vil ikke tilgi”.

Å huske er ikke det samme som å grave. Å ta vare på vonde minner kan hjelpe andre, og en selv dersom de blir tatt frem på den riktige måten, og dersom minnenes nærmeste vil dele dem med oss.

Men, så langt har vi enda ikke kommet i historien.

Om det var feighet, eller en snikende følelse av angst for å få nei. Kanskje redselen for å bli oppfattet slik artikkelforfatter Mette Newth beskriver journalistrollen i boken ”Kvalitet i journalistikken” som var for overveldende,

”...svært mange budbringere er blitt rastløse jegere som ser dramaet og ikke saken som det viktigste byttet.” ”Det er ingen tvil om at journalistisk jaktiver

bringer frem yrkets dårligste sider, slik som at undersøkende journalistikk blir erstattet av påtrengende snoking, at dristighet forveksles med frekkhet, og at journalistisk frihet blir identisk med ansvarsløshet.”

Hentet fra artikkelen ”Budbringerens valg” av Mette Newth, 1997.

vet vi ikke, men dersom opplegget skulle gjennomføres, måtte en av oss løfte telefonrøret, og ringe Ingrid Marie Skottes foreldre. Vi følte oss forberedt. Allerede i november/desember hadde Sondre vært i kontakt med Lensmann Edvind Rindahl ved Lesja & Dovre lensmannskontor. Rindahl var også øverste lokale politimyndighet i området på den tiden hendelsen fant sted. Vi valgte tidlig å bruke ham som en innfallsport til flere av kildene i reportasjeserien. Hans kunnskap og kjennskap til lokalsamfunnet, samt personlige tillitsforhold til blant annet Ingrid Maries foreldre bare måtte ”utnyttes”.

Den tidlige kontakten hadde gitt lensmannen en mulighet til å snakke med Aud og Gudmund. Rindahl hadde også videreformidlet Sondres telefonnummeret til Aud, men hun ringte aldri.

”Vi har begge to vært rimelig bekymret for utfallet av den viktigste intervjuavtalen vår. Lensmannsvennen til Sondre har lovet og lovet, men ingenting gjort for å kontakte jentas foreldre. Da Sondre tok kontakt med ham i ettermiddag hadde han til vår store overraskelse snakket med dem, og bedt dem ringe til Sondre. Det har de ikke gjort.

Grøss.

Hvorfor? Et lite øyeblikk så jeg hele opplegget smile til meg fra nærmeste søppeldunk, men de to kumpaner, det vil si undertegnede og Sondre tok et rask rådslagningsmøte. Rindahl hadde sagt at det nok gikk an å ta direkte kontakt med Aud og Gudmund. Og i mitt til stadighet tilbakevendende overmøte hadde jeg sagt til ham at jeg kunne ta den telefonen. Idiot! Relativt nervøs, og langt mer skjelvende enn normalt, trykket jeg nummeret og ventet spent.

- Hei, mitt navn er Jarle Sanden, jeg ringer fra Journalistutdanninga i Bodø. Vet du hvorfor jeg vil snakke med deg??

Vet du hvorfor jeg ringer?, ehh god start tenkte jeg akkurat i det ordene forsvant fra hodet, ut i munnen og videre inn i telefonrøret. Heldigvis tok Aud det hele med knusende ro. Etter at jeg hadde fått sagt en hel del meningløse ting om at jeg syntes dette var en vanskelig telefon å ta, og sikkert gjort alle de klassiske feilene fikk jeg endelig forklart mitt ærend. JA, JA, JA, JA!!! Tyve minutter senere var avtalen i boks.

Sikkert ikke skaffet på den beste journalistiske måten, men hva betyr vel det. Aud sa ja. Ja, Gudmund gjorde det han også. Sa ja altså!

Så nå er det bare å pakke kofferten. Sondre satt nemlig i røret med alle de andre kildene på Lesja i timene etterpå og spikret intervjuer i en fart som selv den kjappeste snekker ville misunt ham.

Følelsen kan nesten ikke beskrives med ord, men jeg har ett som kan fange opp deler av den.

DEILIG! ”

Min dagbok 09.01.00.

Ikke bare deilig. Skummelt og ekkelt også. Og rart, veldig rart. Hvordan kan man forsvare å ringe til mennesker man aldri har møtt, be dem fortelle sin historie om en historie de fleste helst hadde sett at forble nettopp det. En historie.

Jeg prøvde aldri å forsvare, bare forklare.

Kanskje var det akkurat det som gjorde at to mennesker som bærer på en uutholdelig sorg og smerte valgte å si ja. Ja til å enda en gang gå gjennom det helvetet det er å fortelle.

Nå 13 år etter. Kanskje var det godt å høre at to unge voksne, som ville vært på alder med datteren, fortsatt husket. Husket det de aldri vil glemme.

Kanskje var det ordene Aud selv brukte i reportasjen ”Vil ikke tilgi”:

”- Jeg blir jo nesten konfrontert med vår egen tragedie daglig. Ikke det at folk snakker mye om Ingrid Maries forsvinning, men det er vondt å se andre mennesker lide seg gjennom vanskelige ting. Jeg vet godt hvordan de har det.”

Kanskje hun og mannen følte at deres historie kunne være til hjelp for andre i samme situasjon. Kanskje de ønsket å vise at det går an å leve med sorg uten å la seg knekke.

”Vi kan aldri rømme fra tankene, men det har vært, og er, viktig for oss å ikke la denne mannen ødelegge våre liv mer enn han allerede har gjort. Han drepte Ingrid Marie. Det samme skal ikke skje med oss.”

Aud Skotte

Historien om møtene

Vi hadde lagt opp til et relativt stramt program. I løpet av to dager, håpet vi å få gjort unna hele seks intervjuavtaler. Gjort unna, det var det vi håpet, men alt gikk ikke helt etter planen.

Det var ikke bare å gjøre unna.

Selv om vi selvfølgelig tidlig i prosessen ble klare over at hendelsen med Ingrid Marie fortsatt huskes med vemod og forferdelse, var det vel ingen av oss som hadde regnet med så sterke følelser blant intervjuobjektene. Og vi hadde i hvert fall ikke trodd at også vi selv kom til å merke klumpen i halsen. Naivt, men som det heter i ordtaket:

Tøffe gutter gråter ikke.

Vi er ikke tøffe gutter!

”Gården til Aud og Gudmund Skotte ligger skjernet til, cirka fire kilometer utenfor Lesja-sentrum. Eiendommen er omgitt av store åpne flater på alle sider unntatt en. Siden mot veien, der er det skog. Tett skog. Stuen i huset deres er prydet med bilder av Ingrid Marie. De samme bildene som skrek mot hundretusener av avislesere i februar og mars 1987. Et sterkt vitnesbyrd om en vanskelig tid.”

Hentet fra reportasjen ”Vil ikke tilgi”.

Datoen er 12. januar. Klokka er kvart på tolv. Vi har slitt oss gjennom fire intervjuavtaler på en og en halv dag. Det har vært mye vanskeligere enn vi kunne drømme om. Å snakke med mennesker skal liksom bli jobben vår, men lite ante vi om hvilke psykiske påkjenninger vi selv ble utsatt for i prosessen. Andres smerte blir fort din egen, og enda hadde vi ikke møtt dem som virkelig visste.

Visste hva smerte er.

- Jeg gruer meg skikkelig, sa jeg til Sondre i det han svingte leiebilen inn i gårdstunet til Aud og Gudmund.

Han var ikke spesielt høy i hatten selv, men minnet meg på det vi hadde lært av de andre avtalene. Vær deg selv, vær ydmyk, men ikke overdriv. Ydmyk. Ikke overdriv.

Har du noen gang kondolert, prøvd å uttrykke medfølelse overfor mennesker du egentlig verken kjenner eller har et personlig forhold til?

Kanskje du også kjente den litt flau smaken i munnen etter at ordene som var så velment bare rullet ut av munnen i en patetisk strøm av meningsløshet. Det gjorde jeg. Kjente smaken altså.

I tretten år har sorgen vært en del av to menneskers liv. Sorgen og bitterheten, og her kommer vi. Vanskelig er ikke et adjektiv som beskriver situasjonen. Det var mye verre. En kort stund.

- Hei, og velkommen. Fant dere greit frem, sier den lille damen smilende, i det vi nølende beveger oss inn i huset som en gang var Ingrid Marie Skottes hjem.

- Jo da, vi kjørte feil borti her, men vi fant det til slutt, sier Sondre, og smiler tilbake.

Jeg smiler ikke, sier ingenting heller. Bare gruer meg.

Aud viser oss inn i stuen. Der sitter Gudmund. Han smiler han også, reiser seg og hilser på de to nyss ankomne. Den neste halvtimen blir brukt på å fortelle om oss selv, hva vi er på jakt etter og hvorfor vi har valgt nettopp denne oppgaven. Aud og Gudmund sier de forstår, og at de vil prøve og hjelpe oss så godt de kan. Hjelpe oss, tenkte jeg.

Hjelpe oss???

Her kommer vi, riktignok ikke trampende, men likevel, og ber dem gjenfortelle, rekonstruere en tid i livet de kunne gitt hva som helst for ikke å ha opplevd.

I fire timer sitter vi der, snakker, gråter og husker.

Husker det de helst vil glemme.

”Gudmund har sittet nesten helt stille mens kona har snakket om det å bli påmint. Han kjemper med tårene, men gråter ikke. Ingrid Maries pappa gråter sjelden, men det betyr ikke at han ikke er lei seg. Det vil han alltid være.”

Hentet fra reportasjen ”Vil ikke tilgi”.

Selv om vi gråter, syntes både Aud og Gudmund det er helt greit å snakke om datterens forsvinning og død. At det setter følelsene i sving kan ingen av dem hjelpe for, men det gjør ikke noe.

Et møte vi begge hadde gruet oss til, utviklet seg etter hvert til en sterk og viktig erfaring som ingen av oss vil bytte bort.

Vi nøt godt av det tillitsforholdet Ingrid Maries foreldre hadde hatt til media gjennom en forferdelig tid. Samtidig som vi fikk lov til å oppleve to mennesker som har klart å ri av en storm så kraftig at selv den sterkeste kunne bukket under. At pappa Gudmund avsluttet vårt møte med de to ved å bli med oss til kirkegården, var nok, i hvert fall for meg, det sikreste tegnet på at vi ikke hadde misbrukt deres tillit.

Historien om en morder og et menneske

Noen vil påstå at han lagde den selv, andre sier at han ble presset inn i den. Beskrivelsene av mannen som i et øyeblikks idioti forvandlet både sitt eget og andres liv er mange, og svært sprikende.

”...en holdningsløs psykopat og en kronisk alkoholiker...”, sier den judisielle observasjonsrapporten. ”En ryddig, jovial og ordentlig mann...”, sier fengselsbetjentene som arbeidet i Gjøvik kretsfengsel.

Per Otto Stenvåg var en morder.
Og et menneske.

En vanskelig historie å skrive. Men likevel viktig.
Hvordan?

”Personvernet i presseetikken må forstås i lys av pressens positive oppgaver. Utgangspunktet er forpliktelsen til å formidle alle relevante fakta omkring vesentlige hendelser...”, ”Ingenting skal skjules, ingenting skal stoppe journalisten i hans søken etter sannhet og fakta, ingen skal kunne presse journalisten til å holde tilbake informasjon.”

Svein Brurås i boken ”Etikk i journalistikk”, 1994.

Tilnæringsmåtene til denne delen av oppgaven kunne vært mange. En del ble da også forsøkt.

Per Otto Stenvåg har selvfølgelig også en familie som har de samme rettigheter til enten å bli hørt, eller som de valgte i dette tilfellet, retten til å la være.

Det har flere ganger de siste årene blitt gjort forsøk på å få familien til den drapstdømte i tale, men ingen har fått det til. Vi gjorde også vårt forsøk. Denne gangen gjennom Stenvågs tidligere advokat Erling Flisnes. At de valgte å takke nei til vår forespørsel har min fulle respekt, men vi mente og mener fortsatt at en oppgave som omhandler Lesja-saken ikke vil vært komplett uten å presentere Per Otto Stenvåg.

Et argument er balanse, eller i det minste en form for nettopp det. Gjennom en rekke av reportasjene presenteres du som leser for et monster av en mann. En morder som på verst tenkelige måte mishandlet og misbrakte et barn, men han var da også noe mer. Ideen til presentasjonsform datt mer eller mindre ned i hodet mitt. Vi fikk under research-perioden tilgang på flere brev Stenvåg hadde skrevet mens han satt fengslet. Brev som med all tydelighet

viste at han angret bittert på sin ugjerning. Hvilken måte kunne vel da være bedre enn å la ham selv fortelle sin historie.

”Mine tårer for min grusomme ugjerning tar vist aldri slutt, men det gjør godt å gråte ut Egil, få utløsning for mine følelser som alltid har vært innestengt i meg. Det er bare så bunnløst fortvilt at dette måtte skje før en omveltning i mitt liv kom. I grunn så måtte vel noe skje før jeg fikk muligheten for å stoppe opp, stoppe opp og tenke, våkne ifra min hvileløse pendling i bilen, men at det skulle skje meg, det er og blir ufattelig Egil. Alt annet ville være bedre enn dette og hadde det nå vært mulig, ville jeg straks byttet plass med Ingrid Marie. Dette er også bare drømmer, drømmer jeg til stadighet drømmer, men som jeg vet er uoppnåelige, men som tro det er mine og de lever i meg.”

Per Otto Stenvåg til Egil Ulateig. Fra reportasjen ”Dommen ble døden”.

Datoen er 13. januar. Klokken er litt over ni om morgenen. I snart fem timer har jeg reist. Fra Dombås, via Lillehammer til Gjøvik.

Jeg skal i fengsel.

I seks timer skal jeg sitte på celle 17 i Gjøvik kretsfengsel. Det var i denne cellen Per Otto Stenvåg tilbrakte sine siste måneder. Det var her han skrev brevene. Det var her han tenkte tankene. Det var fra denne lufteventilen kroppen hans hang etter et laken.

Rommet han sitter i er sparsomt møblert. Et klesskap, en pult med leselampe, et kjøleskap, en seng, en håndvask med tilhørende toalett og skrivemaskinen er alt. Det er ikke plass til mer heller. Åtte kvadratmeter er lite, men det er også alt han har. Per Otto Stenvåg sitter mest for seg selv, beveger seg ikke utenfor rommet uten at det er høyst nødvendig. Det er det sjelden.

Siden han skrev under på tilståelsen 29. april, har celle 17 vært Per Otto Stenvågs eneste tilfluktssted. Men heller ikke her har han fått ro. Mannen som har brukt store deler av sitt liv på å rømme fra vanskelige situasjoner har møtt veggen. Han klarer ikke flykte fra tankene.

Fra reportasjen ”Dommen ble døden”.

Tiden i fengselet brukt jeg også til å snakke med flere av de fengselsbetjentene som jobbet der på den tiden Stenvåg satt inne.

Vi kontaktet også en av landets ledende forskere på selvmord, Yngve Hammerlin, for tiden ansatt på Kriminalomsorgavdelingen i Justisdepartementet. Han har gjennomført en inngående studie i fengselselvmord, og har sett spesielt nøye på tilfellet Per Otto Stenvåg.

Ut fra de forutsetningene vi hadde for å lage en reportasje på Stenvåg uten hjelp fra familien var nok dette den mest redelige måten å gjøre det på.
Per Otto Stenvåg om Per Otto Stenvåg.

Hva med navn?
Hva med selvmord?

”Legg vekt på saklighet og omtanke i all reportasje. Sørg for at titlene ikke går lengre enn det er dekning for.”

Vær varsomplakaten paragraf 4.4.

”Noen ganger må personvernet vike for å få frem vesentlig informasjon”

Svein Brurås i boken ”Etikk i journalistikk”, 1994.

Vi mener å hevde at både navnet til Per Otto Stenvåg, og den tragiske skjebnen han led, er biter med vesentlig informasjon. Viktige for at du som leser skal kunne forholde deg til det bildet vi tegner. Dessuten finner vi det verdt å nevne at også Svein Brurås selv benytter Stenvåg som et eksempel i den over nevnte bok. Brurås snakker videre om hva begrepet saklighet innebærer. At Per Otto Stenvåg også selv valgte å gå offentlig ut med sin historie i et eksklusivt Vi Menn-intervju i forbindelse med rettssaken mot ham, teller også i retning av at navnebruken kan forsvares.

”I begrepet saklighet ligger en oppfordring til å legge vekt på det vesentlige, på de informasjonene som er viktig for publikum å vite, - og ikke på det spekulative.”

”Etikk i journalistikk”, 1994

Dette er selvsagt vurderinger vi har gjort. Vi er også klare over at deler av reportasjematerialet beveger seg på en tynn egg, men etter nøye overveielse har vi valgt å likevel kjøre opplegget slik det nå foreligger.

Historien om den vanskeligste historien

”Å vise omtanke betyr i denne sammenheng å unngå unødig krenkelse av menneskers følelser. For pårørende etter ulykker, kriminelle handlinger osv. kan det være viktig at en del detaljer omkring hendelsen er og forblir private.”

Svein Brurås ”Etikk i journalistikk”, 1994.

Hvorfor gjorde vi det likevel?
Viste detaljene?

Sidene han ikke skulle skrevet

”I alle folks historie er det sider som man skulle ønske at man kunne rive ut.” Per Otto Stenvåg hadde mange. Ingrid Marie Skotte alt for få. Hun fikk aldri sjansen.

Det er snø i luften. Klokken er snart fem om ettermiddagen. Datoen 10. februar 1987. Stedet, et busstopp, fire kilometer vest for Lesja-sentrum. 13 år gamle Ingrid Marie Skotte gleder seg til å treffe igjen kjæresten sin. Det får hun aldri, kvelden etter er hun død. Ingen andre får vite det. Ikke på en lang stund.

Men han vet. Per Otto Stenvåg er den eneste i hele verden som vet. Han voldtok og drepte henne. Ordene Ingrid Marie skulle skrevet, og sidene hun skulle levd ble alle revet ut i en eneste grusom bevegelse. Bare permen igjen. En mishandlet barnekropp. Skjendet av en voksen mann.

Innledningen til åpningsreportasjen ”Sidene han ikke skulle skrevet”.

Vi fikk kjeft.

Skikkelig kjeft av to av veilederne våre. Teksten ble i sterkeste laget for dem begge. Hvorfor valgte vi til tross for velmente advarsler å la ordene stå? Et personlig møte med to åpenhjertige mennesker må nok ta sin del av æren for det. Dialogen vi har ført med Aud og Gudmund Skotte gjennom hele prosessen har sørget for at deler av reportasjeopplegget for noen kan ha blitt i ærligste laget.

Jeg ringte Aud etter veiledningsmøtet, litt skuffet over det jeg vil kalle en ublid mottagelse på reportasjen. Ikke fordi den var dårlig skrevet, men på grunn av det sterke innholdet. Hadde jeg misforstått kildenes totale åpenhet? Hadde jeg tråkket på Gudmund og Auds følelser? Hadde jeg misbrukt den store grad av tillit de viste oss??

” Jeg mente at jeg hadde ivaretatt de hensyn som måtte taes, men ringte likevel til Aud Skotte for å få hennes umiddelbare reaksjon. Etter å ha lest reportasjen for henne, og gitt henne litt tid til å tenke, ba jeg om en tilbakemelding. Det fikk jeg.

- Jarle, jeg kan ikke forstå at du må gjøre noe av dette om igjen. Det var akkurat så jævlig som du har beskrevet det, om mulig enda verre. Vi kan stå inne for hvert ord!

En befriende følelse. Ikke fordi vi på noe tidspunkt har ønsket å være "porno". Bare ærlige!

Min dagbok 17.01.00.

Selv om vi kan være enige i at deler av denne første reportasjen er en sterk fremstilling både hva gjelder bruk av historisk presens, og enkelte ladete ord, har vi bevart det som hele tiden har vært målet. Et godt og ærlig forhold til våre kilder.

At noen vil hevde at det ikke bare skal taes hensyn til de involverte, men også til leserne i en slik sammenheng, finner vi lite relevant. Dersom dette hadde vært tilfelle i enhver gitt situasjon ville det ikke bli gitt anledning til å skrive særlig annet en kose-reportasjer fra speideren.

" Budbringerens rolle har alltid vært utsatt. Vi kjenner mer enn ett eksempel på at han har fått ansvaret for det han hadde å fortelle, til tross for at han bare var mellommann, et medium. Når han brakte gode nyheter var han velsett. Men om nyhetene var dårlige, krevde det stor dyktighet om han skulle vende helskinnet tilbake til oppdragsgiveren".

Trond Berg Eriksen i "Budbringerens overtak", Oslo 1987.

Historien om perspektiver

Å grave, eller ikke grave? Det er det som er spørsmålet.

En banal omskriving av en kjent teatersetning, men likevel en treffende beskrivelse av problemstillingen vi møtte. Vi håper at vi har vist våre intensjoner gjennom denne prosjektbeskrivelsen, men spørsmålet er minst like relevant i forhold til to av de reportasjeideene vi valgte å satse på. Ideene vi sikter til er reportasjene som omhandler lensmann Eivin Rindahl og pressens inntreden i lokalsamfunnet. Kanskje aller mest den sist nevnte.

Hvordan oppførte journalistene seg mot en familie i dyp sorg? Hva følte de selv, både om saken, og om den jobben de ble nødt til å gjøre? Har pressens fremgangsmåter forandret seg i løpet av de 13 årene som har gått. Har den blitt verre eller bedre?

Alle disse spørsmålene har ikke blitt like godt behandlet i reportasjeserien, men vi har likevel forsøkt å la ulike representanter for et lite lokalsamfunn besvare noen av dem.

Hvorvidt vi har blitt snillere eller slemmere har aldri vært et mål å gi noe klart svar på. Vi har simpelthen ønsket å se på hvordan en hendelse som ikke kan beskrives med ord har påvirket de involverte. Både de som stod den nær, og de som betraktet den fra en viss avstand, enten avstanden var profesjonell eller følelsesmessig. Hvordan takler mennesker å leve et liv der sorgen for alltid vil kaste en dyster skygge?

Vi vil aldri forstå, men vi må likevel ikke glemme!

” I kampen mot glemselen er undersøkelsen, debatten og det meningsfulle språket våre viktigste våpen, og budbringeren står i fremste rekke.”

Fra artikkelen ”Budbringerens valg”, Mette Newth, 1997.